

ВІДГУК

опонента Чалої Вероніки Сергіївни, доктора економічних наук, професора, професора кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин Українського державного університету науки і технологій на кваліфікаційну роботу Корнієнка Дмитра Богдановича на тему: «Формування глобальної системи торгівлі відходами», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка

Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасний розвиток світової економіки характеризується глибокими структурними змінами, пов'язаними з переходом від традиційної ресурсоспоживчої моделі до принципів циркулярної економіки, що передбачає збереження економічної цінності ресурсів протягом максимально тривалого періоду їх використання. У цьому контексті відходи перестають розглядатися виключно як екологічна проблема та набувають статусу важливого економічного ресурсу, який може бути інтегрований у глобальні виробничі ланцюги через механізми повторного використання, перероблення та міжнародної торгівлі вторинною сировиною.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування нових підходів до організації міжнародних потоків відходів в умовах посилення глобальних екологічних викликів, зростання дефіциту природних ресурсів, трансформації світових ринків сировини та підвищення вимог до екологічної відповідальності бізнесу й держав. Торгівля відходами сьогодні є складним багаторівневим процесом, що поєднує економічні, екологічні, інституційні та геоекономічні чинники, а її ефективне регулювання визначає можливості переходу до більш ресурсоефективної та сталої моделі розвитку.

Особливого значення набуває дослідження механізмів функціонування глобальної системи торгівлі відходами з урахуванням міжнародних регуляторних норм, особливостей транскордонного переміщення відходів, розвитку інфраструктури перероблення та формування нових ланцюгів створення доданої вартості. В умовах зміни ролі окремих країн у глобальних потоках вторинних ресурсів виникає потреба у комплексному аналізі

закономірностей розвитку міжнародної торгівлі відходами та визначенні перспектив участі країн у цьому сегменті світової економіки.

Для України актуальність зазначеної проблематики посилюється процесами європейської інтеграції, необхідністю адаптації національної системи управління відходами до стандартів Європейського Союзу, розвитку переробної інфраструктури та пошуку нових напрямів економічного відновлення. Формування ефективної моделі участі України у глобальній системі торгівлі відходами може стати одним із чинників підвищення ресурсної безпеки, розвитку циркулярних бізнес-моделей, залучення інвестицій та посилення конкурентних позицій держави на міжнародних ринках вторинної сировини.

У цьому контексті дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами» є актуальним, своєчасним та науково значущим дослідженням, спрямованим на розвиток теоретичних засад, удосконалення методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування ефективної системи міжнародної торгівлі відходами в умовах становлення циркулярної економіки.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Західноукраїнського національного університету у межах науково-дослідних тем, зокрема, у 2025 році – у підготовці фундаментального держбюджетного дослідження «Концепція відбудови та зеленої реконструкції України» (державний реєстраційний 0124U00003). Також у 2023-2025 роках Корнієнко Д.Б. брав участь у НДР, яка виконувалася професорсько-викладацьким персоналом, докторантами, аспірантами та здобувачами 13 наукового ступеня в межах основного робочого часу кафедри міжнародної економіки ЗУНУ «Гео економічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (0121U111077), зокрема у підготовці розділу «Гео економічні та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки»; у 2026 році – «Циркулярна економіка як драйвер екологічної безпеки держави» (0125U004247), розділ «Формування глобальної системи торгівлі відходами».

Ступінь обґрунтованості та надійності наукових положень, висновків та рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Корнієнка Дмитра Богдановича, є достатньо аргументованими, логічно структурованими та базуються на комплексному використанні сучасних теоретичних і прикладних підходів до дослідження міжнародної торгівлі відходами в умовах розвитку циркулярної економіки.

Дисертаційна робота ґрунтується на положеннях сучасної економічної теорії, концепціях циркулярної економіки, сталого розвитку, міжнародної торгівлі та ресурсоефективного виробництва. Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження взаємопов'язані між собою, а структура дисертації забезпечує послідовне розкриття теоретичних засад формування глобальної системи торгівлі відходами, аналізу тенденцій розвитку міжнародних потоків вторинних ресурсів та обґрунтування напрямів участі України у цьому процесі.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням широкої бази, що включає наукові праці зарубіжних і вітчизняних дослідників, матеріали міжнародних організацій, статистичні дані, нормативно-правові акти у сфері управління відходами та регулювання міжнародної торгівлі. Застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системного, порівняльного, статистичного та аналітичного методів, дозволило автору комплексно дослідити сучасні тенденції формування глобального ринку відходів.

Позитивної оцінки заслуговує проведений автором аналіз трансформації ролі відходів у системі міжнародних економічних відносин, обґрунтування їх переходу від категорії екологічного навантаження до економічного ресурсу, а також дослідження особливостей формування міжнародних потоків вторинної сировини в умовах розвитку циркулярної економіки (Розділ 1, С.19 – 63).

Важливим результатом дисертаційного дослідження є визначення закономірностей розвитку глобальної торгівлі відходами (п.2.1. С. 66), аналіз позицій окремих країн у міжнародному обігу вторинних ресурсів (п. 2.2. С.76) та обґрунтування стратегічних напрямів інтеграції України у світову систему

циркулярної економіки. Запропоновані автором підходи щодо вдосконалення інституційного забезпечення (п.3.1. С.108), розвитку інфраструктури перероблення та адаптації національної системи управління відходами до європейських стандартів мають належне наукове та практичне підґрунтя (п.3.2. С. 122).

Отже, результати дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича характеризуються достатнім рівнем обґрунтованості та достовірності, а сформульовані наукові положення, висновки і рекомендації мають теоретичну цінність і практичну спрямованість для подальшого розвитку досліджень у сфері міжнародної торгівлі, циркулярної економіки та управління вторинними ресурсами.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича визначається комплексним дослідженням теоретичних і методичних засад формування глобальної системи торгівлі відходами в умовах розвитку циркулярної економіки, а також обґрунтуванням стратегічних напрямів інтеграції України у міжнародні потоки вторинних ресурсів.

Позитивної оцінки заслуговує поглиблення автором наукових підходів до визначення ролі відходів у сучасній економічній системі. Дисертантом обґрунтовано перехід від сприйняття відходів виключно як екологічної проблеми до їх розгляду як економічного ресурсу, здатного формувати нові ланцюги створення вартості в межах циркулярної економіки.

Вагомим науковим результатом є удосконалення методичних підходів до аналізу міжнародної торгівлі відходами на основі дослідження експортно-імпортних потоків, структурних змін глобального ринку вторинної сировини та визначення особливостей участі окремих країн у системі транскордонного переміщення відходів.

Заслуговують на увагу результати дослідження впливу міжнародних регуляторних змін та екологічних стандартів на трансформацію глобальних потоків відходів, а також обґрунтовані автором напрями розвитку системи

управління відходами в Україні з урахуванням європейських практик та принципів циркулярної економіки.

- Вперше розроблена система глобальної торгівлі відходами як вагової складової міжнародної торгівлі загалом, що суттєво трансформує її, оскільки вторинна сировина стає повноцінним стратегічним ресурсом, що посилює циркулярні процеси у світовій економіці та прискорює зміни щодо її екологізації, підкреслюючи досягнення можливого балансу між економічним зростанням, екологічною стійкістю та соціальною відповідальністю; при цьому виокремлено основні інструменти впливу, що створюють країни у світовому навколишньому економічному середовищі з метою активізації імпорту та експорту вторинної сировини у глобальному масштабі, що крім фрагментованих податкових преференцій та пільгового оподаткування включають асиметричні умови розвинених країн відносно тих, що розвиваються, особливо стосовно проблематичних та шкідливих відходів;

- удосконалено теоретичне обґрунтування та емпіричне підтвердження наслідків глобальної системи торгівлі відходами, що перевищують сумарну вартість їх переробки та логістики, нівелюючи мету циркулярної економіки загалом, вступаючи у фазу «біфуркації», торгівля між країнами ОЕСР та тими, що не входять у стримуюче поєднанням високих адміністративних зборів, суворих вимог до чистоти і прямих податків на охорону навколишнього середовища;

- удосконалено виокремлення циркулярних хабів в глобальній системі торгівлі відходами (Нідерланди, Бельгія, Італія, Естонія) та країн-аутсайдерів (Румунія, Ірландія, Литва, Португалія); запропоновано здійснення постійного моніторингу вторинної сировини, наголошено на неповній достовірності 16 даних про кількість переробленої сировини, що дозволяє їх перевіряти через статистику міжнародної торгівлі відходами – наукові підходи до обґрунтування зміни геополітичних ліній торгівлі відходами, що формують нову їхню траєкторію і вектори заборони імпорту Китаю (політик «Національного меча»), орієнтовану в сторону ПідвденноСхідної Азії (Філіппіни, В'єтнам, Таїланд), що

однак не призвели до зростання ефективної переробки у країнах експортерів та світової економіки загалом;

– удосконалено оприлюднені результати динамічного та кластерного аналізів рівня відходів у ЄС свідчать про їхнє використання як інструментів формування стратегій цих процесів в умовах посилення вимог щодо екологічної безпеки та зростання конкуренції за ресурси на європейському ринку перероблених відходів, зокрема, сформовано кластер 3 (Франція, Бельгія) експорту-імпорту відходів – нетто-експортери з позитивним сальдо у трьох матеріалах (папір, пластик, скло); кластер 2 (Німеччина) змішаний з надлишком пластику; кластер (Італія, Чехія, Португалія, Нідерланди) – експортоорієнтовані за папером; кластер 0 – інші країни ЄС, серед яких помірні нетто-експортери, інші близькі до балансу або мають негативні значення.

– набуло подальшого розвитку інституційна база формування системи торгівлі відходами в Україні, що включає заходи виконання Закону України «Про управління відходами» та гармонізація їх з вимогами Директиви 2008/98/ЄС про відходи та Регламентом ЄС № 1013/2006 про транскордонне перевезення відходів, кластеризацію інфраструктури в регіонах та економічну інтеграцію, створення «кластерів відходів», впровадження економічних стимулів та інвестицій;

– набуло подальшого розвитку інтеграція ключових напрямів України у глобальну систему торгівлі відходами, що включають євроінтеграцію, розвиток циркулярної 17 економіки, цифровізацію, вдосконалення системи управління відходами, інституційну спроможність.

У цілому результати дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича характеризуються достатнім рівнем наукової новизни, розширюють сучасні підходи до дослідження міжнародної торгівлі відходами та мають теоретичне і практичне значення для розвитку циркулярної економіки й формування ефективної системи управління вторинними ресурсами.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Теоретичне значення дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича полягає у розвитку наукових положень щодо формування

глобальної системи торгівлі відходами в умовах переходу до циркулярної економіки. Отримані результати поглиблюють існуючі підходи до дослідження міжнародних потоків вторинних ресурсів, розкривають економічну роль відходів у системі міжнародної торгівлі та розширюють наукові засади аналізу процесів ресурсної трансформації.

Практичне значення отриманих результатів визначається можливістю використання запропонованих автором підходів і рекомендацій у процесі вдосконалення механізмів управління відходами, розвитку інфраструктури перероблення, формування ефективної політики використання вторинної сировини та адаптації національної системи до європейських стандартів у сфері циркулярної економіки.

Практична цінність результатів дисертаційного дослідження підтверджується їх використанням у діяльності ТОВ «Октавіа Фінанс» та HIPSHOTDOT LTD, що засвідчено відповідними довідками про впровадження. Окремі положення роботи можуть бути застосовані при розробленні стратегічних і управлінських рішень щодо розвитку циркулярних моделей господарювання, підвищення ефективності використання ресурсів та посилення участі України у міжнародних ланцюгах обігу вторинної сировини.

Окремі положення дисертації були в основі отриманого патенту на корисну модель № 158822 «Автономна система використання дощової води для багатопверхових будинків», зареєстровано в Державному реєстрі України корисних моделей 26.03.2025.

У цілому результати дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича мають теоретичну та практичну цінність, сприяють розвитку сучасних наукових підходів до дослідження міжнародної торгівлі відходами та формуванню стратегічних напрямів розвитку циркулярної економіки в Україні.

Повнота відображення основних результатів положень дисертації в опублікованих автором роботах

Основні результати дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича знайшли належне відображення у наукових публікаціях автора. За тематикою дисертаційного дослідження опубліковано 9 наукових праць, серед яких 5 статей

у наукових виданнях та 4 публікації у матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Зміст опублікованих праць охоплює основні результати проведеного дослідження, зокрема теоретичні засади формування глобальної системи торгівлі відходами, особливості розвитку міжнародних потоків вторинної сировини, роль циркулярної економіки у трансформації сучасних економічних систем та напрями посилення участі України у міжнародному обігу відходів.

Тематика, обсяг і зміст опублікованих робіт відповідають меті, завданням та основним положенням дисертації. Представлені результати пройшли відповідну апробацію у наукових виданнях та на міжнародних науково-практичних конференціях.

Кількість і рівень опублікованих праць є достатніми для представлення основних результатів дисертаційного дослідження та відповідають вимогам, що встановлені для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів

Дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому отримано результати, що мають теоретичне та практичне значення. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, представлені у роботі, сформовані на основі особистого дослідницького внеску здобувача.

Автором самостійно здійснено аналіз сучасних наукових підходів до розвитку міжнародної торгівлі відходами, досліджено особливості функціонування глобальних потоків вторинної сировини та визначено стратегічні напрями розвитку системи управління відходами в умовах становлення циркулярної економіки.

У публікаціях, підготовлених у співавторстві, внесок здобувача є визначеним та відображає результати виконаної ним частини дослідження. У дисертаційній роботі використано положення та результати, отримані здобувачем особисто або за його безпосередньої участі, що підтверджує самостійність проведеного дослідження.

Оцінка структури та мови, мови та стилю викладу дисертації

Дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича має цілісну, логічно сформовану структуру, яка відповідає меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Побудова роботи забезпечує послідовне розкриття теоретичних засад, сучасних тенденцій розвитку та стратегічних напрямів формування глобальної системи торгівлі відходами.

Матеріал дисертації викладено українською мовою з дотриманням вимог наукового стилю. Автором коректно використано сучасний понятійно-категоріальний апарат у сфері міжнародної економіки, циркулярної економіки та управління відходами. Виклад результатів дослідження характеризується послідовністю, аргументованістю, логічністю та належним рівнем наукового обґрунтування.

Оформлення дисертаційної роботи, її структура, мова та стиль викладу відповідають вимогам, що встановлюються до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень у системі «StrikePlagiarism». За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами» відповідає принципам академічної доброчесності.

Зауваження щодо роботи та її дискусійних положень

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи Корнієнка Дмитра Богдановича, її актуальністю, належним рівнем теоретичного опрацювання проблеми та практичною значущістю отриманих результатів вважаю за доцільне висловити окремі дискусійні положення та зауваження, які мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані у подальших наукових дослідженнях автора.

1. У дисертаційній роботі ґрунтовно розглянуто теоретичні засади формування глобальної системи торгівлі відходами в умовах розвитку

циркулярної економіки (п.1.1. С.19 – 33). Водночас, на мою думку, додаткового уточнення потребує питання співвідношення економічної та екологічної складових міжнародної торгівлі відходами, зокрема щодо визначення меж між ефективним використанням вторинних ресурсів та потенційними екологічними ризиками транскордонного переміщення відходів.

2. Позитивно оцінюючи проведений автором аналіз тенденцій розвитку глобального ринку відходів та ролі окремих країн у міжнародних потоках вторинної сировини (п.2.2. С. 76 – 82), вважаю, що дослідження могло б бути посилене більш детальною оцінкою впливу макроекономічних чинників, зокрема рівня економічного розвитку, промислової спеціалізації та технологічної спроможності країн на формування моделей участі у міжнародній торгівлі відходами.

3. Використання у роботі сучасного аналітичного інструментарію дозволило автору визначити особливості функціонування глобальної системи торгівлі відходами (п.2.3. С.82 – 107). Разом із тим, перспективним напрямом подальшого розвитку дослідження могло б бути застосування економіко-математичного моделювання для кількісної оцінки взаємозв'язків між розвитком циркулярної економіки, обсягами міжнародної торгівлі відходами та показниками економічної ефективності.

4. Запропоновані автором напрями інтеграції України у глобальну систему торгівлі відходами (п.3.2. С.122 – 129) мають важливе практичне значення. Водночас окремі рекомендації могли б бути доповнені більш детальним розкриттям механізмів їх реалізації в умовах післявоєнного відновлення, зокрема щодо інституційного забезпечення, залучення інвестицій та розвитку відповідної інфраструктури.

5. Дослідження комплексно розкриває сучасні тенденції міжнародної торгівлі відходами, однак дискусійним залишається питання подальшого врахування змін у глобальному регуляторному середовищі (п.1.3. 46 – 64., п.3.3 С. 129 – 134), зокрема посилення екологічних стандартів, розвитку принципів розширеної відповідальності виробника та трансформації міжнародних правил обігу вторинних ресурсів.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний та рекомендаційний характер, не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях. Загалом дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що мають теоретичне і практичне значення для розвитку міжнародної економіки, циркулярної економіки та формування сучасних підходів до управління вторинними ресурсами.

Загальний висновок та оцінка кваліфікаційної роботи

Дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка», є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, спрямовані на розвиток теоретичних і методичних засад дослідження міжнародної торгівлі відходами, визначення особливостей функціонування глобальних потоків вторинної сировини та обґрунтування стратегічних напрямів інтеграції України у систему циркулярної економіки.

Результати дисертаційного дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичною обґрунтованістю та практичною спрямованістю. Автором розширено наукові підходи до розуміння ролі відходів у сучасних міжнародних економічних процесах, удосконалено підходи до оцінювання глобальних потоків вторинних ресурсів та сформовано пропозиції щодо розвитку участі України у міжнародній системі торгівлі відходами.

За актуальністю теми, рівнем проведеного дослідження, ступенем обґрунтованості отриманих результатів, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, повнотою апробації результатів, дотриманням принципів академічної доброчесності та оформленням дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня

2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами).

Вважаю, що дисертаційна робота Корнієнка Дмитра Богдановича на тему «Формування глобальної системи торгівлі відходами» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному науковому рівні, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної теорії та
міжнародних економічних відносин
Українського державного університету
науки і технологій

Вероніка ЧАЛА

Підпис д.е.н., професора В.С. Чалої

З А С В І Д Ч У Ю

Т. в. о. вченого секретаря

Українського державного університету
науки і технологій, д.т.н., проф.

Юрій ПРОЙДАК